

ماهنامه تحلیلی انرژی (۲۱)

دوره دهم

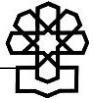
معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۴۴۶
خردادماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱. میانگین قیمت فوب خلیج فارس پنج فرآورده نفتی در ماه مارس ۲۰۱۹..... ۱
۲. تحولات بازار جهانی نفت طی ماه گذشته..... ۲
۳. چشم‌انداز دیپلماسی انرژی در روابط ایران و پاکستان..... ۴
۴. نقش قطر در تأمین تقاضای رو به افزایش آل‌ان‌جی جهان در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ (قطر پس از خروج از اوپک)..... ۹
۵. میزان اثرگذاری اقدامات اخیر عربستان بر قیمت جهانی نفت در سال ۲۰۱۹ با نگاهی بر سطح کاهش تولید در توافق اوپک و غیر اوپک..... ۱۴
۶. منابع و مآخذ..... ۲۰

ماهنامه تحلیلی انرژی (۲۱)

دوره دهم

میانگین قیمت فوب خلیج فارس پنج فراورده نفتی در ماه مارس ۲۰۱۹

نفت کوره (۱۸۰)

۴۲۹/۵

(دلار به ازای تن متریک)

نفتا

۴۷۹/۷۶

(دلار به ازای تن متریک)

نفتگاز

۷۸/۸

(دلار به ازای هر بشکه)

نفت سفید

۷۷/۸۸

(دلار به ازای هر بشکه)

بنزین سوپر

۷۲/۲۸

(دلار به ازای هر بشکه)

مأخذ: امور بین‌الملل شرکت ملی نفت.

خلاصه مدیریتی

- طی ماه مارس ۲۰۱۹، قیمت سبند نفت اوپک با ۲/۵۴ دلار افزایش (۴ درصد نسبت به ماه فوریه) به ۶۶/۳۷ دلار به ازای هر بشکه رسید.
- در صورت انفعال در بازاریابی پاکستان برای صادرات گاز ایران و احداث خط لوله تاپی، بازار گاز پاکستان برای ایران غیرقابل دسترس‌تر خواهد شد.
- افزایش توسعه پروژه‌های مایع‌سازی گاز طبیعی در آمریکای شمالی و چشم‌انداز افزایش رقابت در عرضه ال‌ان‌جی واکنش عرضه‌کنندگان سنتی را برانگیخته است.
- یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر قیمت نفت در چند ماه گذشته رفتار عربستان سعودی در بازار نفت و سطح تولید نفت خام آن است.

۱. تحولات بازار جهانی نفت طی ماه گذشته

طی ماه مارس ۲۰۱۹، قیمت سبب نفت اوپک با ۲/۵۴ دلار افزایش (۴ درصد نسبت به ماه فوریه) به ۶۶/۳۷ دلار به ازای هر بشکه رسید. از سوی دیگر، متوسط قیمت نفت برنت و نفت وست‌تگزاس اینترمدیت نیز بالاترین سطح از ماه اکتبر سال ۲۰۱۸ بوده است. میانگین افزایش ماهیانه قیمت نفت برنت ۴ درصد (۲/۶۰ دلار) و متوسط افزایش ماهیانه نفت وست‌تگزاس اینترمدیت نیز ۵/۸ درصد (۳/۴۰ دلار) بود. به طور کلی میانگین قیمت نفت وست‌تگزاس اینترمدیت در ماه مارس به ترتیب معادل ۶۷/۰۳ دلار به ازای هر بشکه و ۵۸/۱۷ دلار به ازای هر بشکه بود. طی ماه مارس، ساختار قیمت نفت برنت به حالت وضعیت کاهش قیمت نسبی آتی^۱ و ساختار قیمت نفت وست‌تگزاس اینترمدیت در حالت وضعیت افزایش قیمت نسبی آتی^۲ واقع شد. نفت DME عمان نیز در بکواردیشین شدید قرار گرفت. بر اساس پیش‌بینی‌های سازمان اوپک در ماه فوریه میزان رشد اقتصادی جهان ۳/۳ درصد در نظر گرفته شده بود در حالی که در ماه مارس این میزان با تجدیدنظر مجدد با کاهش ۰/۱ درصد، ۳/۲ درصد پیش‌بینی شد. علت این کاهش ناشی از اصلاحات اقتصادی کشورهای عضو OECD است. رشد اقتصادی آمریکا نیز برای سال ۲۰۱۹، با بازبینی مجدد حدود ۰/۱ درصد کاهش از ۲/۵ به ۲/۴ درصد نازل شد. رشد اقتصادی هند و چین به ترتیب برای سال ۲۰۱۹، ۷/۱ و ۶/۱ درصد در نظر گرفته شده است.

1. Backwardation. وقتی قیمت آتی نفت پایین‌تر از قیمت کنونی نفت است.
 2. Cantango. وقتی قیمت آتی نفت بالاتر از قیمت کنونی نفت باشد.

تقاضا

سازمان اوپک به دنبال انتظار کاهش ۰/۱ درصدی در رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۹ نسبت به گزارش ماه فوریه؛ میزان تقاضای نفت در ماه مارس را با پیش‌بینی کاهش ۳۰ هزار بشکه در روز حدود ۱/۲۱ میلیون بشکه در روز در نظر گرفته است. در گزارش ماه فوریه اوپک میزان افزایش تقاضا حدود ۱/۲۴ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده بود. میزان تقاضای کل نفت جهان در سال ۲۰۱۹، ۹۹/۹۱ میلیون بشکه در روز است، اما در نیمه دوم سال به ۱۰۰ میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت.

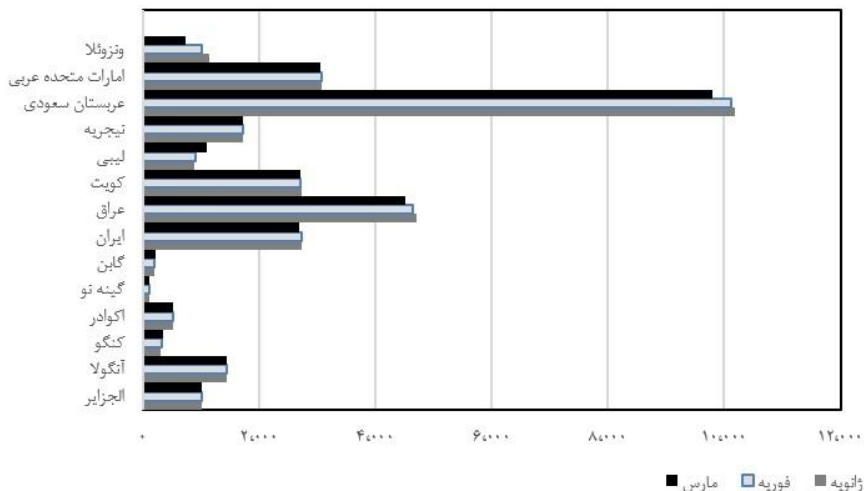
عرضه

به طور کلی میزان عرضه نفت غیر اوپک در سال ۲۰۱۹، به طور متوسط ۶۴/۵۴ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده است که عمده این افزایش عرضه به کشورهای آمریکا، برزیل، انگلستان، استرالیا و غنا مربوط خواهد بود. در مقابل، عرضه نفت مکزیک، قزاقستان، نروژ، اندونزی و ویتنام کاهش خواهد یافت. میانگین عرضه مایعات گاز طبیعی و مایعات نامتعارف اوپک در سال جاری میلادی به طور متوسط ۵/۰۷ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی شده که در سال جاری ۹۰ هزار بشکه در روز افزایش خواهد یافت. در ماه مارس ۲۰۱۹، تولید نفت خام اوپک، به طور متوسط ۵۳۴ هزار بشکه در روز کاهش یافت و به ۳۰/۰۲ میلیون بشکه در روز رسید.

در نمودار ۱ متوسط تولید نفت اعضای اوپک در فصل اول سال ۲۰۱۹ ارائه شده است.

نمودار ۱. تولید نفت سبب اوپک در فصل اول سال ۲۰۱۹

(هزار بشکه در روز)

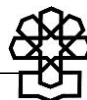

مأخذ: ماهنامه بازار نفت اوپک، مارس ۲۰۱۹.

۲. چشم‌انداز دیپلماسی انرژی در روابط ایران و پاکستان

بیان موضوع

تلاش‌های دولت ترامپ و متحدان منطقه‌ای آن در خاورمیانه در گسترش تحریم‌های اقتصادی علیه ایران از یکسو و تمرکز راهبردی ایران بر ظرفیت‌های تعاملات اقتصادی و انرژی پیرامونی به عنوان یکی از حوزه‌های کم‌اثرسازی تحریم‌ها سبب شده است که بازار انرژی پاکستان هم برای جبهه تحریم‌کنندگان ایران و هم برای تصمیم‌گیران ایرانی برای دور زدن تحریم جایگاه برجسته‌ای داشته باشد. تحولات سیاسی پاکستان در سال گذشته در به قدرت رسیدن عمران خان از حزب تحریک انصاف و گرایش‌ها

متفاوت این حزب با دولت قبلی پاکستان (حزب نواز شریف از مسلم لیگ) در کاهش رویکرد عربستان محوری در تعاملات بین‌المللی و گسترش همکاری‌های منطقه‌ای با همه همسایگان، سبب تشدید رقابت دیپلماسی انرژی ایران برای توسعه همکاری‌های متقابل و دیپلماسی انرژی جبهه تحریم ایران شده است. در این گزارش به ابعاد مختلف چشم‌انداز دیپلماسی انرژی ایران در بازار انرژی پاکستان پرداخته خواهد شد.

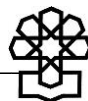
تحلیل و ارزیابی: ابعاد پیشنهادی برای تقویت چشم‌انداز دیپلماسی انرژی ایران در بازار انرژی پاکستان

- روند روبه رشد واردات فراورده‌های نفتی پاکستان از روزانه ۳۶۴ هزار بشکه در روز در سال ۲۰۱۸ به ۶۶۲ هزار بشکه در روز تا سال ۲۰۲۷ که هزینه آن بالغ بر ۲۰ میلیارد دلار در سال خواهد شد، فرصت مناسبی برای ایران است تا با توجه به روند توسعه بخش پالایشی خود به صادرات فراورده با پاکستان اقدام کند. شایان ذکر است که کشورهای امارات متحده عربی و عمان به ترتیب با ۶۶ و ۲۳ درصد، بزرگ‌ترین صادرکنندگان فراورده‌های نفتی به پاکستان بوده که ایران می‌تواند با توجه به پیوستگی جغرافیایی کشور با پاکستان به رقابت با آنها بپردازد. علاوه بر این، شرکت‌های داخلی می‌توانند به توسعه زیرساخت‌های پالایشی در این کشور برای تأمین امنیت پایدار صادرات نفت خام کشور اقدام کنند.

- بخش‌هایی نظیر تولید برق، خانگی، تولید کود شیمیایی و صنایع دیگر به ویژه نساجی ۴ بخش مهم مصرف‌کننده گاز این کشور به‌شمار می‌روند که به ترتیب ۳۲، ۲۱، ۲۱ و ۹ درصد مصرف کل گاز این کشور را به خود اختصاص دادند. این امر بدین

معنی است که تأمین امنیت عرضه ارزان گاز برای دولت عمران خان در سال‌های آینده از نظر اقتصادی، صنعتی و سیاسی، راهبردی است. پیش‌بینی می‌شود واردات گازی پاکستان از ۶/۵ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۱۷ به ۱۸ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۲۷ افزایش یابد.^۱ با توجه به چشم‌انداز افزایش قیمت نفت به دلیل بازگشت تحریم‌های آمریکا علیه ایران و در نتیجه افزایش هزینه واردات ال‌ان‌جی پاکستان، عرضه گاز ایران از طریق خط لوله و با قیمت‌های اقتصادی‌تر و پرهیز از تصلب سیاستگذارانه قیمتی می‌تواند سبب تشویق پاکستان به همکاری جدی‌تر برای اجرایی کردن خط لوله گازی ایران - پاکستان شود. نکته محوری اثرگذار بر بازار گازی پاکستان، قیمت بالاتر گاز وارداتی از طریق ال‌ان‌جی به نسبت واردات از طریق خط لوله است. قیمت گاز دو شرکت اصلی پاکستان به مصرف‌کنندگان داخلی یعنی SNGPL و SSGC به ترتیب ۱۲/۸ و ۱۳/۲۷ دلار در هر میلیون بی‌تی‌یو در سال ۲۰۱۸ بوده است (بوتا ظفر ۲۰۱۸). در حالی که قیمت گاز ترکمنستان از طریق خط لوله با احتساب هزینه ترانزیت با فرمول قیمتگذاری مندرج در قرارداد تاپی برای پاکستان نیز حدود ۱۰ دلار در هر میلیون بی‌تی‌یو و قیمت گاز قرارداد ایران به گفته منابع پاکستانی تقریباً ۲ دلار در هر میلیون بی‌تی‌یو ارزان‌تر از گاز ترکمنستان خواهد بود. شایان ذکر است که قیمت گاز در بازار داخلی پاکستان (در بخش صنعت) ۴/۷۸ دلار در هر میلیون بی‌تی‌یو بوده که مابه‌التفاوت آن با هزینه نهایی واردات باید از طریق یارانه‌های دولتی جبران شود. بنابراین در صورت تمرکز پاکستان بر واردات ال‌ان‌جی به جای خط لوله در تأمین نیاز وارداتی، این امر به افزایش هزینه واردات خواهد شد (پاکستان آبزور، ۲۶ سپتامبر ۲۰۱۸). پیش‌بینی می‌شود که هزینه واردات

۱. این کشور در سال ۲۰۱۵ از نیجریه، استرالیا و قطر واردات گاز داشته است.

گازی کشور پاکستان در صورت تمرکز بر واردات ال ان جی، منهای هزینه‌های زیرساختی احداث تأسیسات مربوط به تبدیل مجدد آن، از ۳/۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ به ۵/۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ افزایش یابد که با توجه به وضعیت اقتصادی پاکستان هزینه سنگینی است. با این اوصاف، مزیت‌های قیمتی می‌تواند اهرم مناسبی برای کسب سهم از بازار گازی پاکستان گردد.

- تأمین و عرضه اقتصادی کود شیمیایی برای آینده کشاورزی پاکستان و امنیت غذایی این کشور ضروری است. از این رو مشارکت شرکت‌های ایرانی در ایجاد کارخانجات تولید کود شیمیایی در پاکستان و تأمین گاز آن از ایران می‌تواند سبب تعمیق همکاری‌های اقتصادی و انرژی ایران - پاکستان در دوره بازگشت تحریم‌های آمریکا علیه ایران شود. مرکز ملی توسعه کودشیمیایی پاکستان اعلام کرد که کمبود کود اوره برای کشاورزی این کشور ناشی از کاهش فعالیت واحدهای تولید به دلیل کمبود عرضه گاز بوده است. بر اساس آمارهای این مرکز، ذخیره اوره این کشور در ماه مارس ۲۰۱۹ برابر با ۳۱ هزار تن بوده در حالی که باید ذخیره این کشور ۲۰۰ هزار تن باشد. تولید اوره این کشور در ماه‌های اکتبر و دسامبر ۲۰۱۸ به ترتیب به میزان ۵۵۹ هزار و ۵۱۲ هزار تن بوده که به دلیل کاهش عرضه گاز در ماه‌های ژانویه و فوریه به ترتیب به ۴۶۰ و ۳۵۰ هزار تن کاهش یافت که دلیل اصلی آن کاهش عرضه گاز به واحدهای تولید اوره به دلیل مصرف بالای زمستان در حوزه‌های دیگر نظیر تولید برق بوده است. کمبود اوره سبب افزایش قیمت اوره در بازار خرده‌فروشی شده است. به نظر می‌رسد که تقاضای روبه رشد اقلام مختلف کود شیمیایی زمینه مناسبی برای تجارت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با پاکستان از طریق احداث واحدهای مشترک تولید اوره با عرضه گاز ایرانی است.

- مهم‌تر از همه موارد فوق، تسریع در تکمیل بخش باقیمانده خط لوله گازی ایران از ایرانشهر تا مرز پاکستان و تلاش برای جلب همکاری پاکستان در احداث بخش پاکستانی خط لوله به منظور اجرایی کردن قرارداد گازی خود با ایران است. نکته راهبردی اینجاست که طرح دولت دهم در ایران که متأسفانه از سوی دولت یازدهم و دوازدهم به ویژه در دوره تعلیق تحریم‌ها در پس از برجام کنار گذاشته شد، مجدداً مورد توجه قرار گیرد و «برای جلوگیری از بهانه‌جویی پاکستان در احداث بخش پاکستانی خط لوله صادرات گاز، برخی از شرکت‌های ایرانی از طریق اعتبار اعطایی ایران به پاکستان به احداث بخش پاکستانی خط لوله صادرات گاز ایران به این کشور اقدام نمایند». شایان ذکر است که در صورت انفعال در بازسازی پاکستان برای صادرات گاز ایران و احداث خط لوله تاپی، بازار گاز پاکستان برای ایران غیرقابل دسترس‌تر خواهد شد.

- در صورت امتناع پاکستان از پذیرش مشوق‌های مالی و قیمتی فوق‌الذکر در اجرایی کردن قرارداد گازی خود با ایران، اهرم‌های حقوقی جریمه‌ای مندرج در قرارداد گازی می‌تواند در دیپلماسی انرژی کشور به عنوان گزینه آخر مورد استفاده قرار گیرد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بخش دوم

به رغم استفاده حداکثری ایالات متحده از ابزار تهدید تحریمی علیه کشورهای نقض‌کننده بازگشت تحریم‌های خود علیه ایران، نیازها و مشکلات اقتصادی و انرژی عمیق برخی از کشورها سبب شده است که پیروی از خواسته‌های ایالات متحده علیه ایران با دشواری مواجه شود. بازار انرژی پاکستان به دلیل نیازهای عمیق خود به واردات انرژی یکی از مواردی است که تحلیلگران ایالات متحده به دلایل مختلف

معتقدند که نمی‌توان صرفاً بر اساس سیاست‌های تنبیهی از همکاری انرژی با ایران دور کرد. ابتکار دستگاه‌های سیاست خارجی و نهادهای اقتصادی کشور ایران در دوره پسابرجام و به ویژه پس از به قدرت رسیدن عمران‌خان در پاکستان در زمینه‌سازی، تقویت و تحکیم وابستگی متقابل اقتصادی می‌توانست از تهدید اثرگذاری منفی ائتلاف تحریمی آمریکا علیه ایران بکاهد که متأسفانه چندان به آن توجه نشد. اما در شرایط حاضر می‌توان با درک «فوریت و ضرورت راهبردی تدوین و اجرای برنامه اقدام عملیاتی در تعمیق همکاری مشترک انرژی با پاکستان»، از سوی تصمیم‌گیران سیاسی و اقتصادی کشور و عدم رهاسازی میدان بازی پاکستان به رقبای در قالب موارد فوق‌الذکر در دیپلماسی انرژی کشور به تحکیم جایگاه انرژی ایران در بازار پاکستان دست یافت. لازم است تا با درک ضرورت و فوریت راهبردی به تدوین و اجرای برنامه راهبردی تحکیم و افزایش جایگاه انرژی ایران در بازار انرژی پاکستان پرداخته شود در غیر این صورت به احتمال زیاد به صورت غیرقابل بازگشتی از بازار انرژی پاکستان حذف خواهیم شد.

۳. نقش قطر در تأمین تقاضای رو به افزایش ال‌ان‌جی جهان در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ (قطر پس از خروج از اوپک)

بیان موضوع

قطر پس از روسیه و ایران سومین دارنده ذخایر گاز طبیعی در جهان است و چهارمین تولیدکننده گاز جهان به‌شمار می‌رود (بی‌پی ۲۰۱۸). این کشور در سال‌های اخیر بزرگ‌ترین صادرکننده ال‌ان‌جی بوده است. بر اساس اظهارات وزیر انرژی قطر، خروج

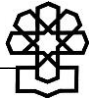
از اوپک فرصتی است برای افزایش نقش و جایگاه این کشور در عرصه بین‌المللی و تمرکز بیشتر بر صنعت گاز و صادرات ال‌ان‌جی. بنابراین قطر به دنبال ارتقا و تثبیت جایگاه خود در بازار ال‌ان‌جی است که در این گزارش بررسی خواهد شد.

ارزیابی و تحلیل

پس از خروج قطر از اوپک از ژانویه سال ۲۰۱۹، تمرکز این کشور بر بازار رو به رشد گاز طبیعی و صادرات ال‌ان‌جی قرار خواهد داشت. زیرا یکی از مهم‌ترین منابع کسب درآمد‌های ارزی این کشور محسوب می‌شود. قطر تلاش دارد سهم خود را در بازار جهانی ارتقا دهد لذا با وجود مشکلات سیاسی و اقتصادی با برخی از کشورهای عرب منطقه از جمله عربستان و امارات، صادرات گاز طبیعی به این کشورها را قطع نکرده و نیازهای آنها را تأمین کرده است.

بر اساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی، قطر بزرگ‌ترین صادرکننده ال‌ان‌جی جهان باقی خواهد ماند. علی‌رغم تنش‌های سیاسی و دیپلماتیک با برخی از همسایگان، تولید گاز طبیعی قطر و صادرات به صورت ال‌ان‌جی و از طریق خط لوله دلفین به کشورهای همسایه از جمله امارات متحده عربی و عمان ادامه دارد. اولویت قطر ساخت سه کارخانه جدید مایع‌سازی گاز طبیعی است که تا اواسط سال ۲۰۲۰ ظرفیت صادرات ال‌ان‌جی این کشور را تا ۲۳ میلیون تن در سال افزایش خواهد داد. (IEA 2018).

حجم تجارت در بازار ال‌ان‌جی جهان تا سال ۲۰۲۳ به ۵۰۵ میلیارد مترمکعب خواهد رسید که در حدود ۳۰ درصد بیش از حجم تجارت آن در سال ۲۰۱۷ بوده است. همچنین در این مدت تنوع کشورهای واردکننده نیز بیش‌تر خواهد شد و از ۴۱

کشور به ۴۶ کشور افزایش خواهد یافت که عمده خریداران جدید اقتصادهای نوظهور آسیایی خواهند بود. چین یکی از بزرگترین واردکنندگان ال ان جی خواهد بود که حجم وارداتش تا سال ۲۰۲۳ بیش از ۹۰ درصد رشد خواهد داشت. در سمت عرضه نیز ظرفیت اسمی مایع سازی گاز طبیعی در حدود ۵۰۰ میلیارد متر مکعب در ابتدای سال ۲۰۱۸ بود که پیش بینی می شود این ظرفیت تا سال ۲۰۲۳ به ۶۴۵ میلیارد مترمکعب در سال برسد. بخش عمده افزایش ظرفیت مربوط به ایالات متحده آمریکا خواهد بود و کشورهای استرالیا و روسیه به ترتیب در رتبه های بعدی پس از آمریکا قرار دارند. در واقع بیشترین افزایش در صادرات ال ان جی از پروژه های جدید در کشورهای آمریکا، استرالیا و روسیه خواهد بود.

تا سال ۲۰۲۳ صادرات ال ان جی آمریکا از ۱۰۰ میلیارد مترمکعب فراتر خواهد رفت و صادرات استرالیا نیز در حدود ۹۸ میلیارد مترمکعب خواهد بود که با این افزایش باز هم کم تر از صادرات قطر خواهد بود یعنی رتبه اول صادرات ال ان جی تا سال ۲۰۲۳ با حجم ۱۰۵ میلیارد مترمکعب متعلق به کشور قطر خواهد بود. تا سال ۲۰۲۳ کشورهای قطر، ایالات متحده آمریکا و استرالیا ۶۰ درصد از تقاضای ال ان جی جهان را برآورده خواهند داد. البته عمده صادرات ال ان جی قطر از سال ۲۰۱۷ به منطقه آسیا پاسیفیک بوده که این روند در سال های آینده نیز ادامه خواهد داشت. افزایش توسعه پروژه های مایع سازی گاز طبیعی در آمریکای شمالی و چشم انداز افزایش رقابت در عرضه ال ان جی واکنش عرضه کنندگان سنتی را برانگیخته است. کشور قطر که از اواخر سال ۲۰۰۰ موقعیت ممتاز و برتر در بازار صادرات ال ان جی داشته از سال ۲۰۱۷ به افزایش تعداد رقبا در این بازار واکنش نشان داده است. واکنش قطر به حضور رقبا در بازار ال ان جی و حفظ جایگاه خود در بازار ال ان جی، در قالب

استراتژی‌های زیر انجام شده است:

۱. توسعه ظرفیت مایع‌سازی گاز طبیعی. شرکت ملی نفت قطر ظرفیت تولید

الان‌جی را از ۷۷ میلیون تن در سال ۲۰۱۸ به ۱۱۰ میلیون تن در سال تا سال ۲۰۲۳ افزایش خواهد داد.

۲. متنوع‌سازی و انعطاف‌پذیری بازارها. قطر با توجه به نیاز بازارهای مختلف

در نقاط مختلف جهان، صادرات خود را نیز به بازارها تغییر می‌دهد. به عبارت دیگر قراردادهای صادرات، مقاصد انعطاف‌پذیر دارند و به سرعت توانایی تغییر بازار را دارند.

۳. بهینه‌سازی در تولید. دو شرکت در قطر مسئولیت تولید الان‌جی را بر عهده

داشتند که در پایان سال ۲۰۱۷ این دو شرکت ادغام شدند. هدف از این اقدام دولت قطر صرفه‌جویی در هزینه‌ها بود که طبق برآورد شرکت ملی نفت قطر با این اقدام سالیانه ۵۰۰ میلیون دلار در هزینه‌های تولید الان‌جی صرفه‌جویی خواهد شد (IEA 2018).

استراتژی دیگر قطر در حفظ جایگاه خود در بازار گاز طبیعی، سرمایه‌گذاری در

ساخت پایانه‌های واردات الان‌جی در کشورهای مختلف است. رهبران قطر با الان‌جی

توانسته‌اند در میان‌مدت و بلندمدت، رفاه اقتصادی شهروندان خود را تضمین کنند. با

امضای قراردادهای جدید دولت قطر با کشورهای چین و آلمان این دو کشور از

خریداران مهم الان‌جی این کشور طی دو دهه آینده خواهند بود. قطر در سال ۲۰۱۸،

قراردادی ۲۲ ساله برای صادرات الان‌جی با شرکت پتروچاینا (که شرکتی چینی

است) امضا کرده است. این قرارداد صادرات گاز می‌تواند نقش کلیدی قطر را در بازار

جهانی گاز را تثبیت کند. بر اساس این قرارداد، سالیانه ۴/۳ میلیون تن الان‌جی روانه

پایانه‌های چین خواهد شد. با قرارداد اخیر، رهبری بلندمدت قطر در بازار الان‌جی

تثبیت خواهد شد (نفت خبر ۹۷/۶/۲۷).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بخش سوم

- قطر پس از روسیه و ایران رتبه سوم بزرگ‌ترین ذخایر گاز جهان را دارد. قطر بزرگ‌ترین تولیدکننده گاز طبیعی مایع (الان‌جی) در جهان به‌شمار می‌رود.
- خروج قطر از اوپک با هدف سرمایه‌گذاری بیش‌تر در صنعت گاز طبیعی انجام شده است. و نشان‌دهنده تمایل قطر به تمرکز بر برنامه‌های مرتبط با توسعه و افزایش ظرفیت تولید الان‌جی است.
- قطر طی پنج سال ظرفیت تولید الان‌جی خود را با ۴۳ درصد افزایش به ۱۱۰ میلیون تن در سال (تا سال ۲۰۲۳) افزایش خواهد داد. اولویت قطر ساخت سه کارخانه جدید مایع‌سازی گاز طبیعی است که تا اواسط سال ۲۰۲۰ ظرفیت صادرات الان‌جی این کشور را تا ۲۳ میلیون تن در سال افزایش خواهد داد.
- با تکمیل طرح‌های توسعه مایع‌سازی گاز طبیعی در آمریکا و استرالیا موقعیت مسلط و برتر قطر در بازار الان‌جی به چالش کشیده خواهد شد.
- واکنش قطر به حضور رقبا در بازار الان‌جی و حفظ جایگاه خود در بازار الان‌جی، در قالب استراتژی‌های توسعه ظرفیت مایع‌سازی گاز طبیعی، متنوع‌سازی و انعطاف‌پذیری بازارها، بهینه‌سازی در تولید، از سال ۲۰۱۷ در حال انجام است.
- استراتژی دیگر قطر در حفظ جایگاه خود در بازار گاز طبیعی، سرمایه‌گذاری در ساخت پایانه‌های واردات الان‌جی در کشورهای مختلف است.
- تا سال ۲۰۲۳ صادرات الان‌جی آمریکا از ۱۰۰ میلیارد مترمکعب فراتر خواهد رفت و صادرات استرالیا نیز در حدود ۹۸ میلیارد مترمکعب خواهد بود که با این افزایش باز هم کم‌تر از صادرات قطر خواهد بود یعنی رتبه اول صادرات الان‌جی تا سال ۲۰۲۳ با

حجم ۱۰۵ میلیارد مترمکعب متعلق به کشور قطر خواهد بود.

• تا سال ۲۰۲۳ کشورهای قطر، ایالات متحده آمریکا و استرالیا ۶۰ درصد از تقاضای الان جی جهان را به خود اختصاص خواهند داد. البته عمده صادرات الان جی قطر از سال ۲۰۱۷ به منطقه آسیا پاسیفیک بوده که این روند در سال‌های آینده نیز ادامه خواهد داشت.

• با توجه به اهمیت گاز طبیعی در اقتصاد قطر، تمرکز بر اوپک گازی می‌تواند جایگاه این کشور را در بازار جهانی گاز ارتقا دهد.

۴. میزان اثرگذاری اقدامات اخیر عربستان بر قیمت جهانی نفت در سال ۲۰۱۹

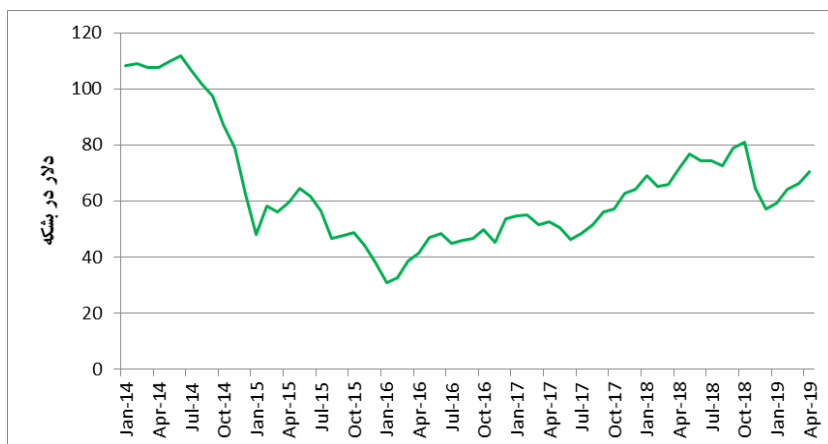
با نگاهی بر سطح کاهش تولید در توافق اوپک و غیراوپک

مقدمه

قیمت‌های نفت بعد از افت شدیدی که در اواخر سال ۲۰۱۸ تجربه کرد، از ابتدای سال ۲۰۱۹ روند صعودی به خود گرفت و قیمت برنت از ۵۳/۸۵ دلار در بشکه در ۲ ژانویه ۲۰۱۹ به ۷۰/۸۴ دلار در بشکه در ۲۲ آوریل ۲۰۱۹ رسید که نشان‌دهنده ۳۲ درصد رشد است (نمودار ۲). رشد قیمت نفت تحت تأثیر عوامل متعددی بوده است و یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر قیمت نفت در چند ماه گذشته رفتار عربستان سعودی در بازار نفت و سطح تولید نفت خام است که در ذیل به آن پرداخته می‌شود.

نمودار ۲. قیمت ماهیانه برنت از ژانویه ۲۰۱۴ تا آوریل ۲۰۱۹

Source: www.iea.org

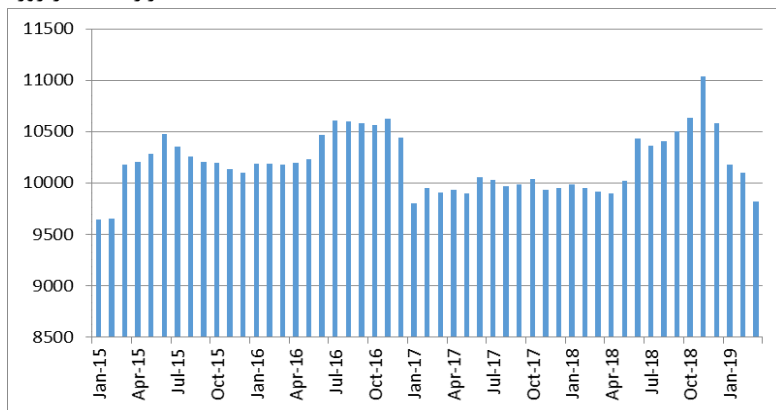
تحلیل و ارزیابی

عربستان سعودی بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت اوپک است و تصمیمات و موضع‌گیری‌های این کشور در اوپک و بازار نفت تأثیر زیادی بر قیمت نفت دارد. تولید عربستان سعودی در چند سال اخیر نوسانات زیادی داشته و این نوسانات نه به دلیل مشکلات فنی و عملیاتی تولید، بلکه عمدتاً به دلیل تصمیمات این کشور جهت اثرگذاری بر بازار نفت بوده است. بعد از افت شدید قیمت نفت در سال‌های ۲۰۱۴، ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، تولیدکنندگان اوپک با همکاری برخی تولیدکنندگان غیراوپک در اجلاس ۱۷۱ سازمان اوپک که در دسامبر ۲۰۱۶ در وین برگزار شد، تصمیم گرفتند که از ابتدای سال ۲۰۱۷ به مقدار ۱/۸ میلیون بشکه در روز از تولید خود را کاهش دهند. سهم عربستان از این کاهش تولید ۴۸۶ هزار بشکه در روز بود و این کشور توافق کرد که تولید خود را از ۱۰/۵۴۴ میلیون بشکه در روز

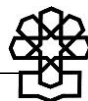
در اکتبر ۲۰۱۶ به ۱۰/۰۵۸ میلیون بشکه در روز کاهش دهد. عربستان از ژانویه ۲۰۱۷ تا می ۲۰۱۸ کم‌تر از سقف تولید متعهد شده تولید داشت. اما بعد از خروج آمریکا از برجام در می ۲۰۱۸ و افزایش قیمت نفت، تولیدکنندگان اوپک در اجلاس ۱۷۴ این سازمان که در ۲۲ ژوئن ۲۰۱۸ برگزار شد تصمیم گرفتند که توافق اجلاس ۱۷۱ ادامه یابد اما پایبندی را از ۱۵۰ درصد به ۱۰۰ درصد کاهش دهند، در راستای این تصمیم، عربستان سعودی به همراه برخی تولیدکنندگان دیگر نظیر امارات متحده عربی، کویت و روسیه تولید خود را افزایش دادند و عربستان سعودی در ماه نوامبر ۲۰۱۸ حدود ۹۷۶ هزار بشکه در روز بیش از سطح تولید توافق شده خود تولید داشت (نمودار ۳). این مسئله منجر به افزایش سطح مازاد عرضه در بازار شد و افت شدید قیمت‌های نفت را به همراه داشت به طوری‌که در ماه دسامبر ۲۰۱۸ قیمت برنت به ۵۶/۹۶ دلار در بشکه رسید.

نمودار ۳. روند تولید نفت خام عربستان سعودی ژانویه ۲۰۱۵ تا مارس ۲۰۱۹

(هزار بشکه در روز)

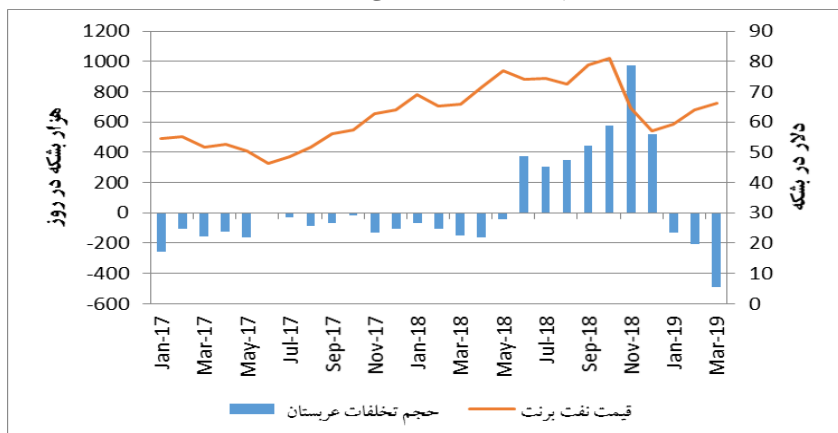
مأخذ: اوپک.

در نهایت تولیدکنندگان نفت اوپک و غیراوپک در اجلاس ۱۷۵ این سازمان که در روزهای ۶ و ۷ دسامبر ۲۰۱۸ در وین برگزار شد، توافق کردند که از اول ژانویه ۲۰۱۹ به میزان ۱/۲ میلیون بشکه در روز از تولید خود را کاهش دهند. سهم کشورهای عضو اوپک ۸۰۰ هزار بشکه در روز و سهم تولیدکنندگان غیراوپک ۴۰۰ هزار بشکه در روز بود. سهم عربستان از این کاهش تولید ۳۲۲ هزار بشکه در روز بود و این کشور توافق کرد که تولید خود را از ۱۰/۶۳۳ میلیون بشکه در روز در اکتبر ۲۰۱۸ به ۱۰/۳۱۱ میلیون بشکه در روز از ابتدای ژانویه ۲۰۱۹ کاهش دهد. در این دوره نیز همانند دوره قبلی عربستان بیش از مقدار تعهد شده تولید خود را کاهش داد به طوری که در ماه ژانویه ۲۰۱۹ به مقدار ۱۳۲ هزار بشکه در روز و در ماه فوریه ۲۰۱۹ به مقدار ۲۰۹ هزار بشکه در روز و در ماه مارس ۲۰۱۹ به مقدار ۴۹۳ هزار بشکه در روز کم‌تر از مقدار تعهد شده تولید داشت.

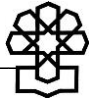
همان‌طور که گفته شد قیمت نفت تحت تأثیر عوامل مختلفی است و یکی از عوامل مهم تأثیرگذار بر قیمت نفت رفتار عربستان سعودی در زمینه تولید نفت خام است. همان‌طور که در نمودار ذیل مشخص است، با کاهش حجم تخلفات و افزایش پایبندی عربستان قیمت نفت روند صعودی داشته است و در نیمه دوم سال ۲۰۱۸ که حجم تخلفات عربستان افزایش یافته و پایبندی این کشور نسبت به سطح تولید خود کاهش یافته، قیمت‌ها روند نزولی داشته است و در سه ماهه اول سال ۲۰۱۹ نیز که پایبندی عربستان افزایش یافته، قیمت‌ها روند صعودی به خود گرفته است. در نمودار ۴ حجم تخلفات عربستان و متوسط قیمت نفت برنت ارائه شده است.

نمودار ۴. حجم تخلیفات عربستان و متوسط قیمت نفت برنت

مأخذ: اوپک.

البته موضع عربستان سعودی در زمینه سطح قیمت نفت متناقض است و آمیخته‌ای از سیاست‌های بین‌المللی این کشور و شرایط بازار و سطح قیمت نفت است. این کشور از یک طرف حامی سیاست‌های دولت آمریکا در جهت اعمال فشار بر برخی تولیدکنندگان نفت نظیر ایران و ونزوئلاست و متعهد به جبران کاهش عرضه ناشی از تحریم‌های آمریکا علیه این کشورهاست و از سوی دیگر درآمدهای نفتی سهم عمده را در بودجه این کشور دارد و خواهان قیمت بالای نفت برای عدم کسری بودجه است و بودجه سال ۲۰۱۹ این کشور بر مبنای نفت ۸۴ دلاری تنظیم شده است. از طرف دیگر، عربستان نگران افزایش بیش از حد قیمت نفت و جایگزینی سهم این کشور در بازار توسط نفت خام‌هایی است که هزینه تولید بالایی دارند و با قیمت بالای نفت، تولید آن اقتصادی می‌شود. این تناقض موجب شده علی‌رغم روند کاهشی قیمت نفت در سه ماهه پایانی سال ۲۰۱۹، این کشور تولید خود را افزایش دهد که به نظر

می‌رسد این تصمیم بیش‌تر سیاسی و در راستای سیاست اعمال فشار آمریکا بر ایران بود. زیرا از یک طرف به یک سطح تولیدی جدید (۱۱/۰۳۴ میلیون بشکه در روز در نوامبر ۲۰۱۸) رسید در حالی که پیش‌تر برآورد می‌شد عربستان توان تولید بیش از ۱۰/۷ میلیون بشکه در روز را ندارد و میزان توان خود را در جبران کاهش عرضه نفت ایران و ونزوئلا نمایان کرد و از طرف دیگر، مانع از کاهش سطح ذخیره‌سازی‌های تجاری در سطح جهان شد که سطح پایین آن می‌تواند مانع تصمیمات دولت آمریکا در زمینه اعمال فشار بیش‌تر بر ایران و ونزوئلا باشد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بخش چهارم

عربستان سعودی بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت اوپک است و تصمیمات و موضع‌گیری‌های این کشور در اوپک و بازار نفت تأثیر زیادی بر قیمت نفت دارد. تولید عربستان سعودی در چند سال اخیر نوسانات زیادی داشته و این نوسانات نه به دلیل مشکلات فنی و عملیاتی تولید، بلکه عمدتاً به دلیل تصمیمات این کشور جهت اثرگذاری بر بازار بوده است. قیمت نفت تحت تأثیر عوامل مختلفی است و یکی از عوامل مهم اثرگذار بر قیمت نفت، رفتار عربستان سعودی در زمینه تولید نفت خام است. با کاهش حجم تخلفات و افزایش پایبندی عربستان به سطح تولید، قیمت نفت روند صعودی داشته و با افزایش حجم تخلفات و کاهش پایبندی این کشور نسبت به سطح تولید خود، قیمت‌ها روند نزولی داشته است. البته موضع عربستان سعودی در زمینه سطح قیمت و تولید نفت متناقض است و آمیخته‌ای از سیاست‌های بین‌المللی این کشور و شرایط بازار و سطح قیمت نفت است.

منابع و مأخذ

۱. داوری محسن. «قطر رهبر دست نیافتنی ال ان جی»، کد خبر ۴۰۲۵۷، ۱۳۹۷ برگرفته از
 تارنمای naftkhabar.ir
2. Bhutta Zafar (2018) LNG prices rise in Pakistan as rupee weakens. The Express Tribune Website. Available:<https://tribune.com.pk/story/1756453/2-lng-prices-rise-pakistan-rupee-weakens/>
3. Bp Statistical Review 2018. Retrieved from www.bp.com
4. Daily Pakistan Observer (September 26, 2018) Closed Fertilizer plants resume operation amid rising gas prices. Available At:<
<https://pakobserver.net/closed-fertilizer-plants-resume-operation-amid-rising-gas-prices/>>
5. IEA. (2018). "Gas Market Report 2018", Retrieved from www.iea.org
6. www.lngworldnews.com/qatar
7. MEES. (Dec 21th 2018), "Weekly Oil and Gas", Retrieved from www.mees.com
8. Opec, (April 2019). "Oil Market Report", Retrieved from www.opec.org

شماره مسلسل: ۱۶۴۴۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ماهنامه تحلیلی انرژی (۲۱) دوره دهم

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه‌کننده: زهرا جعفری

همکار: گروه کارشناسی مطالعات انرژی

مدیر مطالعه: فریدون اسعدی

ناظران علمی: حسین افشین، علی اصغر اژدری

متقاضی: کمیسیون انرژی

واژه‌های کلیدی:

۱. ال ان جی

۲. نفت

۳. عربستان سعودی

۴. پاکستان

۵. تحریم

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۳/۴